

28.10.2024

Lausuntopyyntö oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpide-ehdotuksista

VN/34680/2022

1. Kommentit alatyöryhmän 1. Rikollisuus ja rikosasioiden käsittely sekä rangaistukset ja niiden täytäntöönpano ehdotuksista

Elinkeinoelämän keskusliitto (EK) kiittää oikeusministeriötä ja oikeuslaitostyöryhmää mahdollisuudesta lausua otsikkoasiasta. Esitämme tässä lausuntopyynnön kohdassa sekä yleisiä huomioita että alaryhmää 1 koskevia huomioita.

Työryhmän toimeksiannon mukaan sen tavoitteena on edistää oikeudenkäytön vahvaa riippumattomuutta, laadukkaan oikeusturvan tuottamista oikeudenkäytön perustehtävänä sekä käyttäjälähtöisyyttä eli oikeudenkäyttöä palveluna. EK pitää näitä tavoitteita sekä työryhmän omaksumaa kokonaisvaltaista työtettä hyvin perusteltuina. Oikeuslaitoksen toimivuus ja vahva oikeusvaltio ovat myös yritystoiminnan kannalta keskeisiä yhteiskunnan peruspilareita.

EK:n näkökulmasta olennaisia haasteita liittyy erityisesti käsittelyiden kestoon. Siksi on tärkeää, että tähän ongelmaan ratkaisuja hakevia toimenpide-ehdotuksia priorisoidaan jatkotyössä. Ongelma on läsnä sekä yleisissä alioikeuksissa että hallinto-oikeuksissa, joiden osalta ongelma-kohtiin on jo joltain osin reagoitu tiettyjen hallinto-oikeudellisten asioiden nopeutetulla käsittelyllä. Yrityksille tärkeissä erityistuomioistuimissa kuvattu ongelma näyttäytyy jossain määrin vähäisempänä. EK:n näkökulmasta on tärkeää, että tehtävässä kehittämistyössä edelleen vahvistetaan erityistuomioistuinten toimintaedellytyksiä sekä samoja hyötyjä ilmentävien muutoksenhakulautakuntien ja vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien asemaa.

EK pitää hyvin perusteltuna työryhmän suosituksissa korostuvaa lähtökohtaa, jossa huomiota kiinnitetään oikeudenhoidon työtapoihin ja näiden kautta mahdollisesti saavutettavaan tehokkuuteen. Esimerkiksi perusteluvollisuuksien kriittinen tarkastelu prosessien eri vaiheissa sekä teknologisen kehityksen tarjoamien ratkaisujen hyödyntäminen (mm.

Johto
Juho Mäki-Lohiluoma

28.10.2024

tekoäly) voivat luoda tehokkuutta tinkimättä prosessien ja ratkaisujen laadusta. Nämä keinot voivat tehokkuuden lisääntymisen ja käsittelyiden nopeutumisen myötä pikemminkin vahvistaa oikeusturvan saatavuutta, mitä on pidettävä keskeisenä ratkaisujen laadun ja oikeusvaltion toimivuuden elementtinä.

Alatyöryhmän 1 tekemien ehdotusten osalta EK pitää ehdotuksia pääsääntöisesti perusteltuina. Haluamme kiinnittää huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

Monet ehdotuksista liittyvät keinoihin, joilla erilaisia rikosasioita voidaan priorisoida suhteessa toisiinsa. Tämä on tärkeää ja kannatettavaa. Samalla on kuitenkin huolehdittava siitä, että myös yleisimpien rikosten, kuten anastus- ja petosrikosten käsittelyn laadukkuus säilyy ja paranee nykyisestä koko oikeushallinnon ketjun läpi. Nämä ovat kuitenkin rikoslajeja, jotka ovat lähimpänä palveluita tarvitsevien oikeussubjektien enemmistöä, myös yrityksiä. Nykyisin esimerkiksi aivan liian suuri osuus yrityksiin kohdistuneista epäillyistä anastus- ja petosrikoksista päättyy joko jo esitutkinnasta tutkinnan päättymiseen tai rajaamiseen tai viimeistään seuraamusluontoiseen syyttämättä jättämiseen. Tämä lähettää tekijöille väärän yhteiskunnallisen viestin. Kyse on toisaalta näiden rikosten asianomistajien kannalta keskeinen; heidän luottamuksensa oikeushallinnon toimivuuteen, luotettavuuteen ja oikeudenmukaisuuteen kärsii, mikäli he eivät koe saavansa oikeussuojaa. Monet joutuvat rikoksen kohteeksi vain harvoin tai kerran elämässään, jolloin prosessin toimivuus, oikeusvarmuus ja oikeudenmukaisuus heidän mahdollisesti ainutkertaisessa asiassaan on erityisen tärkeää.

Toinen tärkeä seikka on huolehtia palveluketjun eri osien resurssien riittävydestä, erityisesti niiltä osin kuin prosessin painopistettä siirretään nykyisestä. Monet esityksistä esimerkiksi kasvattavat syyttäjien merkitystä prosessin eteenpäin viejinä. Tämä on kannatettavaa, mutta kun Syyttäjälaitoksen resurssit ovat jo tällä hetkellä tiukoilla, on huolehdittava siitä, että tilanne paranee ja syyttäjillä on todellinen mahdollisuus myös selvittää kasvavista vastuistaan. Tähän toki on yleisellä tasolla kiinnitetty huomiota esityksissä.

Ehdotusten 16 ja 18 keskinäisen suhteen näemme hieman hankalana. Nämä muutokset voisivat johtaa yhdessä tilanteeseen, jossa suullisessa käsittelyssä julistetun tuomion jälkeen asianosaisten tulisi varmuuden vuoksi ilmoittaa tyytymättömyyttä saadakseen perustellun kirjallisen tuomion, jotta he voisivat harkita kattavasti valittamisen tarpeellisuutta. Jos samaan aikaan hovioikeuteen valittamisen määräaika lyhennettäisiin 14 vuorokauteen tuomion julistamisesta suullisessa istunnossa, määräaika jäisi kokonaisuudessaan hyvin lyhyeksi. Vähintään pitäisi näissä tilanteissa olla niin, että hovioikeuteen valittamisen määräaika alkaisi vasta kirjallisen tuomion antamisesta.

Johto
Juho Mäki-Lohiluoma

28.10.2024

Nähdäksemme yksi keskeinen tehostamisen tapa on laajentaa kirjallisten, ja tarvittaessa sähköisesti tuettujen käsittelyjen käyttöä edellyttäen, ettei oikeusvarmuus siitä kärsi. Mielestämme tältä osin keskeinen on esitys nro 31 eli sakon muuntorangaistusmenettelyn muuttaminen kirjalliseksi menettelyksi. Sakon muuntorangaistukset kuormittavat nykyisellään aivan liaksi oikeusjärjestelmää. Ne pitää käsitellä aina suullisesti ja syyttäjän on oltava aina paikalla, vaikka on melko epäselvää, mihin syyttäjän läsnäolon tarve perustuu. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa sakon muuntoja käsitellään nykyisellään kahtena päivänä viikossa. Tämä on aina pois jostain muusta. Kannatamme tältä osin Syyttäjälaitoksen lausunnossaan aiemmin tänä vuonna esittämiä ehdotuksia sakon ja muiden omaisuuteen kohdistuvien seuraamusten täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi annetusta työryhmämietinnöstä (lausuntopyynnön diaarinumero VN/10633/2021).

2. Kommentit alatyöryhmän 2. Siviiliasioiden käsittely, sovittelu ja vaihtoehtoiset riidanratkaisukeinot ehdotuksista

EK pitää alatyöryhmän 2 ehdotuksia pääsääntöisesti perusteltuina ainakin siltä osin, kun kyse on niiden toteuttamiskelpoisuuden jatkoselvittämisestä. Esimerkiksi velkomusasioiden sekä riidattomien tai pelkästään viranomaisen vahvistusta vaativien asioiden hoitaminen nykyistä laajemmin muualla kuin tuomioistuimissa lienee tietyin reunaehdoin mahdollista. EK pitää selvittämisen arvioisena myös korkeimman oikeuden ennakkopäätösmahdollisuuksien edistämistä esimerkiksi hyppyvalitus- ja ennakkopäätöskysymysmenettelyillä.

Elinkeinoelämän näkökulmasta akuuteimmat alatyöryhmän tehtävänäntoa koskevat haasteet liittyvät riitaoikeudenkäyntien kestoon. Nykyiset riitaoikeudenkäyntien kestot sekä kasvaneet kuluriskit johtavat yritysten näkökulmasta moninaiisiin haasteisiin, jotka korostuvat erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten kohdalla. Käytännössä tilanne on johtanut asetelmaan, joissa pienemmät riitaisuudet jäävät kokonaan tuomioistuinten ja monesti myös muiden riidanratkaisuforumien ulkopuolelle. Kyseinen ongelma on myös alatyöryhmän ehdotuksissa hyvin kuvattu ja siihen hahmoteltuja toimenpiteitä on pidettävä selvittämiskelpoisina. EK suhtautuu myönteisesti pienriitamenettelyn kehittämiseen sekä eri riitatyyppisiä koskevien menettelytapojen eriyttämisen selvittämiseen. Myös kulltajariitalautakunnan työmäärien keventämiseksi hahmotellut keinot ovat perusteltuja ja vastaavat teeman tiimioilta jo aiemmin käytyä keskustelua. Toisaalta alatyöryhmän ehdotukset oikeudenkäyntien kalleuden estämiseksi eivät edes toteutuessaan olennaisesti muuttaisi nykytilaa, vaan eräillä muilla, esimerkiksi prosessin digitalisoitumista, automaattisen päätöksenteon hyödyntämistä, tekoälyavusteisuutta ja määrämuotoisuutta koskevilla ehdotuksilla on myös tästä näkökulmasta huomattavasti suurempaa potentiaalia.

Johto
Juho Mäki-Lohiluoma

28.10.2024

Edellä kuvatusta poiketen EK suhtautuu kielteisesti ehdotukseen ryhmäkanteen käyttöalan laajentamisesta. Ehdotus ryhmäkanteen käyttöalan laajentamisesta näyttäytyy ehdotusten kokonaisuudessa irralliselta eikä sille löydetä perusteluja alatyöryhmän asettamasta tavoitetilasta tai nykytilan kuvauksesta. EK katsoo, että ehdotus tulisi jatkovalmistelussa jättää alatyöryhmän työskentelyn ulkopuolelle. EK pitää nykyistä ryhmäkanteita koskevaa sääntelyä riittävänä. Jollain aikavälillä olisi kuitenkin tarpeellista harkita nykyistä kattavampaa kolmannen osapuolen tarjoamaa rahoitusta koskevaa sääntelyä.

Yleisellä tasolla on vielä todettava, että alatyöryhmän ehdottamat toimenpiteet ovat hyvin monipuolinen kokonaisuus. Jatkotyössä tärkeää on priorisoida sellaisia toimenpiteitä, joilla on positiivisia vaikutuksia riitaoikeudenkäyntiprosessien tehokkuuteen, oikeudenkäyntien kestoon ja prosessien joustavuuteen, ja joissa voidaan realistisesti edetä verraten ripeässä aikataulussa.

3. Kommentit alatyöryhmän 3. Hallinto-oikeudelliset asiat ja erityistuomioistuinasiat ehdotuksista

EK on erittäin huolissaan hallinto-oikeuksien resurssoinnista ja pitkien käsittelyaikojen vaikutuksesta muun muassa vihreän siirtymän investointien sujuvaan etenemiseen Suomessa.

Energiamurros muokkaa nyt vauhdilla markkinaympäristöä niin Suomessa, Euroopassa ja globaalisti. Ilmastopäästöjä aiheuttavista fossiilista poltto- ja raaka-aineista halutaan eroon, ja ratkaisut siihen ovat nopean teknologisen kehityksen ansiosta suurimmilta osin paitsi olemassa, myös kustannuksiltaan kilpailukykyisiä. Suomi on tässä kilpailussa hyvässä lähtötilanteessa. EK:n ylläpitämässä vihreän siirtymän dataikkunassa Suomeen suunnattujen investointiaikomuksien arvo on EK:n keräämän tiedon mukaan noin 270 miljardia euroa. Investointihankkeita on lukumäärältään yli 650 kpl. Hankkeita on tähän mennessä käynnistetty vajaan 14 miljardin euron edestä. Suomella on eurooppalaisittain vahva kilpailuetu tuottaa päästötöntä sähköä. Suunnittelussa olevat vihreän siirtymän hankkeet ovat pääosin uusiutuvan sähkön tuotantoinvestointeja, mutta niiden toteutuminen edellyttää nykyistä vahvempaa näkymää myös sähkön kulutuksen lisääntymiseen eli erityisesti sähköä käyttävien teollisten investointien toteutumista.

Siirtymä vähähiiliseen yhteiskuntaan toteutuu investointipäätös kerrallaan. Kysymys on monenlaisista ja eri suuruisista hankkeista eri teollisuudenaloilla: tuuli- ja aurinkovoimaa, akku- ja kaivosteollisuutta, energiavarastoja, lämpöpumppuja, vetylaitoksia, hiilidioksidin talteenottoa ja niin edelleen. Osa hankkeista on uusia ja osa olemassa olevan toiminnan muutoksia. Hanketyypin mukaan eri toiminnot edellyttävät erilaisia maankäyttöratkaisuja ja ympäristöllisiä lupia. Keskeistä on valittu sijaintipaikka ja toiminnan luonne.

Johto
Juho Mäki-Lohiluoma

28.10.2024

Lupahakemusten määrän ennakoidaan kasvavan, mikäli Suomi valikoi-tuu yhä useamman investoinnin sijoituspaikaksi. Tämä näkyy jo tällä het-kellä erityisesti hankkeen suunnitteluvaiheen menettelyjen määrällisenä kasvuna. Esimerkiksi YVA-menettelyjä on vireillä ympäri Suomea poik-keuksellisen paljon. EK pitää erittäin tärkeänä, että investointiluvitusta sujuvoitetaan ympäristönsuojelun tasosta tinkimättä. Varsinkin uusiutu-van energian hankkeet ovat tyypillisesti muutoksenhaun piirissä. Esi-merkiksi tuulivoimakaavoista ajautuu muutoksenhakutuomioistuimeen jopa 75 %. Vaasan hallinto-oikeuden keskimääräiset käsittelyajat puo-lestaan ovat kasvaneet noin 20–30 kuukauteen. Osin tilanteeseen on reagoitu säättämällä erilaisia etusijamenettelyjä lupavaiheeseen sekä kii-reellisyysmenettelyjä tuomioistuihin. EK kuitenkin korostaa myös riittä-viä resursseja sekä hallinto-oikeustuomareiden osaamisen varmistamista.

Elinkeinoelämän näkökulmasta keskeistä on, että hallinto-oikeuksien kä-sittelyajat ovat lisäksi riittävän nopeita ja ratkaisut laadukkaita myös muissa kuin vihreän siirtymän investointeihin kytkeytyvissä asioissa. EK suhtautuu lähtökohtaisen myönteisesti sellaisiin ehdotuksiin, joilla pro-sesseja voidaan tehostaa ja käsittelyaikoja nopeuttaa laadusta tinki-mättä. Tällaisia keinoja ovat ainakin ehdotetut vireilletulon edellytyksiä koskevat selkeytykset ja rajaukset, sähköisen asiointikanavan käyttöön velvoittaminen, valtakunnallinen hallinto-oikeuksien työjono ruuhkatilan-teissa sekä erilaiset uusien teknologioiden käyttöönottoon liittyvät toi-met. Poikkeuksen tähän tekevät ne asiaryhmät, jotka on tietoisesti kes-kitetty tiettyyn hallinto-oikeuteen. Näin on esimerkiksi arvonlisäverotuk-sen osalta, kun kaikki asiat on keskitetty Helsingin hallinto-oikeuteen, jotta ratkaisujen yhdenmukaisuudesta ja laadusta voidaan varmistua. EK pitää tärkeänä selvittää myös laajemmin teemoja, joiden keskittämi-sestä voisi olla hyötyä päätösten yhdenmukaisuuden ja laadun varmis-tamiseksi. Näitä voisi olla myös muun muassa siirtohinnoittelu ja vero-asiat laajemminkin.

EK:n näkemyksen mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaamista tulisi ko-konaisuuksena tarkastella työryhmätyön yhteydessä. Tällä hetkellä ti-lanne on se, että vaikka yksityinen taho voittaisi viranomaisen hallintorii-dassa, oikeudenkäyntikuluja korvataan harvoin, ja silloinkin vain murto-osa todellisista kustannuksista. Esimerkiksi verotuksen oikaisulautakun-nassa aiheutuneiden kulujen korvaaminen ei ole tämänhetkisen lainsää-dännön perusteella edes teoriassa mahdollista, vaikka verovelvollinen joutuu lähes poikkeuksetta turvautumaan asiantuntija-apuun hakiessaan oikaisua verotuspäätökseen. Viranomaistulkinnan selkeyttämisen kus-tannukset eivät saa kaatua yksityiselle taholle. Jos viranomainen häviää aloittamansa hallintoriidan yksityisen kanssa, tulisi viranomaisen korvata riidasta aiheutuneet oikeudenkäyntikulut.

Johto
Juho Mäki-Lohiluoma

28.10.2024

EK suhtautuu myönteisesti myös sen arvioimiseen, tulisiko ainakin osa oikeudenkäyntimaksusta tulla oikeusavusta huolimatta asianosaisen maksettavaksi, jos tämä häviää asiansa, tai voisiko oikeusavussa olla aina jokin vähimmäisomavastuu. Perusteltua on kartoittaa myös muita mahdollisia tapoja, joilla muutoksenhakijoita ja heidän avustajiaan voidaan ohjata harkitsemaan erityisesti jatkomuutoksenhaun tarpeellisuutta.

EK pitää tärkeänä, että tarvittavissa asioissa valittaminen ilman valituslupaa tai suoraan viranomaisen päätöksestä säilytetään tarvittavilta osin. Esimerkiksi keskusverolautakunnan antamien ennakkoratkaisujen osalta oman merkittävän verokysymyksen saattaminen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on säilytettävä myös tulevaisuudessa.

EK katsoo, että viranomaisen valitusmahdollisuuksia tulisi kriittisesti arvioida uudelleen. Viranomaisen valitusoikeuden lähtökohtana ei tulisi olla tavoite monipuolisesta oikeuskäytännöstä. Viranomaisen valitusoikeuden pitäisi olla suppea, ja oikeusvarmuus pitäisi olla keskiössä. Eri viranomaisten tekemien valitusten määrää tulisi tarkastella ja pohtia, tekevätkö jotkut tahot toisia suhteettomasti enemmän valituksia. Viranomaisen oman päätöksensä perusteella tekemä valitus pitäisi olla poikkeus. Valitusoikeus pitäisi rajata lainsäädännössä tarkasti.

EK pitää markkinaoikeutta koskevan sääntelyn ja oikeudenkäyntimenettelyn kokonaistarkastelua koskevia ehdotuksia pääosin selvittämiskelpoisina, mutta suhtautuu varauksellisesti ehdotukseen nro 88. Lisäksi suhtaudumme erittäin varaukselliseksi ajatukseen siitä, että Kilpailu- ja kuluttajavirastolle (KKV) säädettäisiin toimivalta tehdä kilpailuasioissa ensi asteen hallintopäätös nykyisen seuraamusmaksuesityksen asemasta.

EK kannattaa ehdotusta aloittaa kokonaisvaltainen selvitystyö tuomioistuinten toimivallanjaosta työ- ja virkamiesoikeudellisissa asioissa (ehdotus 93). Katsomme, että selvityksen tulisi keskittyä nimenomaan toimivallan jakoa koskeviin kysymyksiin. Nykyinen työtuomioistuimen ja yleisten tuomioistuinten välinen toimivallan jako on ollut jossain määrin epäselvä. Lisäksi on esitettävissä hyviä perusteluita työoikeudellisten riita-asioiden keskittämiseksi nykyistä suuremmassa määrin työtuomioistuimeen.

Olemme samaa mieltä siitä, että muutoksenhakujärjestelmä toimeentuloturvaa koskevissa asioissa ei ole kaikilta osin looginen ja selkeä ja on syytä selvittää mahdollisuuksia sen kehittämiseen (ehdotus nro 94). Kiinnitämme tältä osin huomiota muutoksenhakulautakuntien tärkeään rooliin asiantuntevina, nopeina ja kustannustehokkaina toimieliminä.

Johto
Juho Mäki-Lohiluoma

28.10.2024

4. Kommentit alatyöryhmän 4. Oikeudellinen neuvonta ja avustaminen ehdotuksista

Ei lausuttavaa.

5. Kommentit alatyöryhmän 5. Täytäntöönpano ja Ulosottolaitoksen toiminta ehdotuksista

Ei lausuttavaa.

6. Kommentit alatyöryhmän 6. Hallinto-, henkilöstö- ja koulutusasiat ehdotuksista

Ei lausuttavaa.

7. Muita huomioita Oikeuslaitostyöryhmän alustavista toimenpideehdotuksista

Ei lausuttavaa.

Kunnioitavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK